

Historical publications of the Institut d'Estudis Catalans during 2019

Publicacions de temàtica històrica editades durant l'any 2019 per l'Institut d'Estudis Catalans

Published by the History and Archeology Section and its Affiliated Societies

Publicats per la Secció Històrico-Arqueològica i les seves societats filials

Books Llibres

Catalunya carolíngia / obra fundada per Ramon d'Abadal i de Vinyals; dirigida per Josep M. Font i Rius i Anscari M. Mundó; amb la col·laboració de Gaspar Feliu i Montfort i Josep Maria Salrach i Marés. Volum 7: El comtat de Barcelona. Primera Part. Prefaci. Introducció. Diplomataris (doc. 1-572) / Segona Part. Diplomataris (doc. 573-1223). / Tercera Part. Diplomataris (doc. 1224-1545). Mapes. Índex. A cura d'Ignasi J. Baiges i Jardí i Pere Puig i Ustrell. Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica, Barcelona 2019. – 1631 p. : il.

CRUSAFONT I SABATER, Miquel de. **Sectors complementaris de la numismàtica catalana (de Benet XIII al BA).** Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, Barcelona 2019. – 234 p. : il.

Fontanella polièdric: poesia barroca i transmissió / Edició a cura de Verònica Zaragoza i Pep Valsalobre. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2019. – 274 p.

I. «Abreviatures»; II. «Fons documentals»; III. ZARAGOZA, Verònica «Pòrtic»; IV. VALSALOBRE PALACIOS, Pep «1. Cap a una edició crítica»; V. VALSALOBRE PALACIOS, Pep «2. Cançoners i ordenació de textos»; VI. VALSALOBRE PALACIOS, Pep «3. Poemes d'atribució dubtosa»; VII. ROSSICH I ESTRAGÓ, Albert; MIRALLES JORI, Eulàlia «4. Un pròleg d'autor»; VIII. MIRALLES JORI, Eulàlia «5. El manuscrit de Ripoll»; IX. GARCIA BUSQUETS, Anna «6. Els poemes laudatoris als liminars»; X. SOGUES, Marc «7. Cartes eròtiques per a monges»; XI. CASTAÑO TRIAS, Marta «8. La poesia a Gileta»; XII. MIRALLES JORI, Eulàlia «9. Les ambaixades literàries»; XIII. VALSALOBRE PALACIOS, Pep «10. L'ègloga urbana: "Íncrita, excelsa Lise generosa"; XIV. MIRALLES JORI, Eulàlia «11. Notes sobre fonts clàssiques i gèneres literaris»; XV. MIRALLES JORI, Eulàlia «12. Una biografia poètica de Fontanella»; XVI. «Apèndix: Testimonis de la poesia fontanellana»; XVII. «Bibliografia»

Journals Revistes

Acta Numismàtica. Volum: 49. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, Barcelona 2019. – 365 p. : il.

I. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «La Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, un model d'èxit. A mode de comiat»; II. SANAHUJA I ANGUERA, Xavier «Memòria de les activitats de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics durant l'any 2018»; III. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Josep Fontana i Eva Serra, en recordança»; IV. SANAHUJA I ANGUERA, Xavier «Aspectes lèxics de la numismàtica catalana: "incusa", "poder lliurador" i "pugeses"; V. AMELA VALVERDE, Luis «Les seques ausetanes»; VI. DEBERNARDI, Pierluigi «Tivissa 1, Drieves, Valera, Armuña de Tajuña e X4 un aggiornamento dei tesoretti romani repubblicani del fronte iberico»; VII. FRANCÈS VAÑÓ, David «El misteriós dirham andalusí de l'any 130 H (747/8 dC), finalment trobat a Catalunya»; VIII. FRANCÈS VAÑÓ, David «Un dirham i un handús de Múrcia a nom d'al-Mu'tamid, inèdits»; IX. PONT, Joaquim «El dirham quadrat almohade de Menorca»; X. PLIEGO VÁZQUEZ, Ruth «Inceio, ceca visigoda bajo los reinados de Gundemaro (609-612) y Sisebuto (612-621)»; XI. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Dues novetats importants de la numismàtica catalana. Els òbols inèdits: 1) a nom de Lluís, de transició carolíngia (877-878); 2) del comtat del Rosselló, de Gelibert II (1074-1102)»; XII. VILÀ I CASOL, Albert «Novetats monetàries del Regne de Sicília sota sobirania de la Corona Catalano-Aragonesa (II)»; XIII. VALL-LLOSERÀ I TARRÉS, Jordi «La moneda del Regne de Nàpols sota sobirania de la Corona Catalanoaragonesa (1421-1423/1436-1516) i de la nova dinastia troncal napolitana (1458-1501). Addenda 2»; XIV. SANAHUJA I ANGUERA, Xavier «Documents inèdits sobre la moneda de Girona del segle XV (1463-1500)»; XV. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Dos segells inèdits d'àmbit català»; XVI. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Carles I: dos tipus

auris inèdits del Regne d'Aragó»; XVII. PERFETTO, Simonluca «Ad tutti li officiali di essa zecca, che si avesse ad obedire lo nobile Lonardo de Zochis»: il «discorso del fraudo connesso in lo fondere de li argenti» e la 'zecca' di Torre dell'Oro»; XVIII. AGUILÓ, Bernat «El bust de perfil a la moneda de Mallorca (i II): de Felip II a Ferran VII»; XIX. JORBA I SERRA, Xavier «El paper moneda municipal anoienc (1937-1938)»; XX. BLANCO, Santiago; DEMUCHO SUÁREZ, Patricio «Algunos comentarios acerca de los supuestos 10 céntimos de 1938 emitidos por la II República Española»; XXI. BOADA SALOM, Jaume «La disputa per Menorca del segle XVIII en medalles i gitons»; XXII. CASANOVA, Rossend «Una medalla inèdita d'Eusebi Arnau per a la Junta Provincial de Sanitat»; XXIII. CASANOVA, Rossend «Antonio Bagué prefranquista: el carnet dels Jocs Florals de Montevideo de 1913»; XXIV. FORTEA I MARZÀ, Vicent Josep «Presentació de la medalla de l'Alta Distinció de la Generalitat Valenciana. Sis-cents anys d'una estructura d'estat»; XXV. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Troballa de Vallcorb (comtal)»; XXVI. BOADA SALOM, Jaume «Troballa de la Real (Mallorca) (occità)»; XXVII. BOADA SALOM, Jaume «Troballa de Pollença (portuguès)»; XXVIII. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Troballa de Bages (comtal)»; XXIX. BOADA SALOM, Jaume «Troballa de Santa Margalida (Mallorca) (reial mallorquí)»; XXX. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Troballes del Castell de Ponts (aquità)»; XXXI. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «Troballes d'Agramunt 6 (aquità)»; XXXII. CRUSAFONT I SABATER, Miquel «*Les medalles de proclamació de les terres de parla catalana*, de Jaume Boada Salom»; XXXIII. Recensions; XXXIV. Societat Catalana d'Estudis Numismàtics «Publicacions de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (pròpies o editades en conveni amb altres entitats)»

Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics.

Volum 30. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Històrics, Barcelona 2019. – 361 p. : il. I. SOBREQUÉS I CALLICÓ, Jaume «Presentació»; II. NOLLA I BRUFAU, Josep Maria «El món romà i la Hispània tarraconense precatalana»; III. ABULAFIA, David «El món mercantil i el comerç català a l'edat mitjana»; IV. MALUQUER DE MOTES, Jordi «La Revolució Industrial a Catalunya (1832-1935)»; V. COLL I MONTEAGUDO, Ramon; BAGÀ PASCUAL, Jordi «Noves dades sobre la prehistòria de la vall de Sant Mateu (El Maresme, Barcelona)»; VI. MONJO I DALMAU, Francesc-Joan «El forçat exili de la comunitat jesuïta de Girona»; VII. VIDAL PALOMINO, Jordi «Joaquim Miret i Sans. Els anys de formació acadèmica i les seves repercussions»; VIII. FOGUET I BOREU, Francesc «*Història de la premsa catalana* (1966), de Joan Torrent i Rafael Tasis. Censura i

ressò»; IX. FERRÉ I TRILL, Xavier; SALRACH MARÈS, Josep M.; FERRÉ I TRILL, Xavier; MALUQUER DE MOTES, Jordi; RAMON VEGAS, Xavier; PONT I SORRIBES, Carles; SANTESMASES i Ollé, Josep «Recensions»; X. FELIU I MONTFORT, Gaspar «Pierre Riché (1921-2019)»; XI. SALRACH MARÈS, Josep M. «Michel Vovelle (1933-2018) i Guy Bois (1934-2019): record i homenatge»; XII. «Normes per a la presentació d'originals»; XIII. «Junta de la Societat Catalana d'Estudis Històrics»

Lambard. Estudis d'art medieval. Volum 27. Institut d'Estudis Catalans. Amics de l'Art Romànic, Barcelona 2019. – 321 p. : il.

I. GUARDIA, Milagros «Josep Puig i Cadafalch i la recuperació de la pintura monumental romànica»; II. PUIGVERT I SOLÀ, Joaquim M. «La influència intel·lectual i professional de Puig i Cadafalch en l'arquitecte Josep Danés»; III. GRAUPERA I GRAUPERA, Joaquim «L'etapa formativa de Puig i Cadafalch. Idees i referents»; IV. RIU BARRERA, Eduard «El primer romànic, el projecte europeu de Josep Puig i Cadafalch en temps d'entreguerres»; V. ESPAÑOL I BERTRAN, Francesca «Les esglésies dels convents mendicants de Barcelona en el seu context. Fàbriques originàries i reformes trescentistes»; VI. ZAHONERO MORENO, Emma; MENDIOLA PUIG, Jesús «El entorno del sepulcro de Joan d'Aragó. Reconstrucció hipotètica del armario de las reliquias»; VII. ESPAÑOL I BERTRAN, Francesca «El sepulcre de Joan d'Aragó a la catedral de Tarragona. Un aixopluc de marbre en el context de la *beata stirps*»; VIII. MOTA MONTSERRAT, Jordi «L'heràldica del monestir de Sant Miquel de Fluvià»; IX. CATAFAU, Aymat «Rauli Vauter (Rotlli Gautier) Tailleru de Pierres, sculpteur et architecte, à Perpignan, d'après quelques documents inconnus ou inèdits (1410-1432)»; X. FREIXAS I CAMPS, Pere «Un moravià a la Girona del segle XV Rotlli Gautier, *remogut* del càrrec de mestre major de la catedral»; XI. VALERO I MOLINA, Joan «El sepulcre de Pere Rovira a Sant Vicenç de Besalú. El ressò d'un model d'efígie funerària»; XII. «Memòria del curs 2016-2017»; XIII. «Memòria del curs 2017-2018»

Miscel·lània litúrgica catalana. Volum 27. Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, Barcelona 2019. – 411 p. : il.

I. «Membres de la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics»; II. JANERAS I VILARÓ, Sebastià «*In Memoriam*. Alexandre Olivar i Daydí, OSB (Barcelona, 1919 - Montserrat, 2018)»; III. JANERAS I VILARÓ, Sebastià «Nota sobre l'anamnesi de l'«Anàfora de Barcelona» (P. Monts. Roca inv. 128-178)»; IV. GROS I PUJOL, Miquel dels S. «L'oracional festiu hispànic de Silos (Londres, Brit. Lib., Add. 30852)»; V. ORDEIG I MATA, Ramon «El culte de l'arcàngel

Sant Miquel a la Seu Episcopal de Vic (segles X-XI)»; VI. ALTURO I PERUCHO, Jesús ; ALAIX I GIMBERT, Tània «El manuscrit més antic de la *Vita et passio sancti desiderii* de Sisebut copiat pel sacerdot Isarn de Vic i altres còdexs realitzats pel mateix amanuense»; VII. PELOUX, Fernand «Le récit retrouvé du vol des reliques de Saint Eudald, martyr d'Ax-les-thermes, par les moines de Ripoll en 978. Edition et commentaire d'un texte fragmentaire»; VIII. MASNOU I PRATDESABA, Josep M. «La canònica de Santa Maria de Manresa (1093-1310): organització litúrgica i vida comunitària»; IX. PAGÈS I PARETAS, Montserrat «L'Església i la sinagoga als murals romànics d'Abu Gosh (Emmaús) i de Sixena»; X. SANJOSÉ I LLONGUERAS, Lourdes de «Les cobertes del missal de Sant Ruf de la catedral de Tortosa, una obra d'orfebreria singular de finals del segle XII»; XI. SUÁREZ GONZÁLEZ, Ana «Cuatro fragmentos litúrgicos plenomedievales en el archivo de Santa María de Oseira (Ourense)»; XII. RUBIÓ I SERRAT, Abel «Vestigis de la tradició litúrgica narbonesa i de debitoris jueus en uns formularis medievals»; XIII. FOSSAS COLET, Ignasi M. ; RUBIO SADIA, Juan Pablo «El ms. 880 de la Biblioteca de Montserrat: un breviari romanotoledà del segle XIV»

Revista catalana de musicologia. Volum 12 (2019). Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Musicologia, Barcelona 2019. – 426 p. : il.

I. «Junta de la Societat Catalana de Musicologia»; II. DOLCET I RODRÍGUEZ, Josep «Josep Maria Llorens i Cisteró»; III. GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria «Notes sobre el *Cantus passionis* a la Catedral de Barcelona, 1485-1583»; IV. VILLANUEVA SERRANO, Francesc «Sons de les festes reials hispàniques en l'edat moderna: els jorns de les entrades de Felip III i Margarida d'Àustria a València (1599)»; V. CODINA I GIOL, Daniel «Entorn del pare Joan Cererols (1618-1680)»; VI. CABRÉ, Josep «Joan Cererols: visió d'interpret»; VII. RIFÉ I SANTALÓ, Jordi «Els *magnificats* de Joan Cererols i el context musical europeu del moment: una comparació amb el *magnificat* SWV 468 de Heinrich Schütz»; IX. SALIS I CLOS, Josep M. «L'obra de Joan Cererols al Fons Verdú de la Biblioteca de Catalunya. El pare David Pujol i la publicació a *Mestres de l'escolania de Montserrat*»; X. HOCHRADNER, Thomas ; DELEYTO RÖSNER, Isolda «Heinrich Ignaz Franz Biber: ¿estilo europeo o tradición local?»; XI. ORANIAS I ORGA, Ramon «L'orgue a Catalunya i a Montserrat durant la vida de Joan Cererols (1618-1680)»; XII. ROYO, Mireya «Els infants de cor del Col·legi Seminari de Corpus Christi de València durant el segle XVII: admissions, sortides i vida quotidiana»; XIII. GUASTEVI OLIVES, Sara «La iconografia musical a Menorca del segle XVIII a principis del segle XX»; XIV. PESSARRODONA PÉREZ, Aurèlia «Cimarosa a la Garrotxa: recepció i

pràctica domèstica de l'òpera italiana del segle XVIII i inicis del segle XIX a Olot»; XV. PASCUAL LEÓN, Nieves «Anton Andrelang (1799-1870), trompetista alemán en la Cataluña de mediados del siglo XIX: nueva fuente para el estudio del repertorio musical del barroco hispánico»; XVI. ORANIAS I ORGA, Ramon «Els orgues de Montserrat (II): des del 1811 fins al 2009»; XVII. RODRÍGUEZ BRIÀ, Marina «Confluències musicals en temps de revolucions. L'etapa londinenca de Ferran Sor (1815-1823) i la seva relació amb Muzio Clementi i integrants de la London Pianoforte School»; XVIII. ANGLADA I MAS, Anna Maria «El fons Miguel Casals Aragonés de la Biblioteca de Catalunya: el fil de vida d'un compositor desconegut»; XIX. VELA LÓPEZ, Ester «Narcisa Freixas. L'obra pianística»; XX. DIAGO ORTEGA, José Modesto «La fabricación del saxofón en España y la patente (1932) de Francisca Montserrat de Barcelona: un estudio morfológico y normativo desde los orígenes del instrumento»

Tamid. Volum 14 (2019). Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Hebraics, Barcelona 2019. – 243 p. : il.

I. «Homenatge a Victòria Mora i Pous (1948-2017)»; II. CASANOVAS I MIRÓ, Jordi «Victòria Mora, divulgadora del patrimoni jueu de la ciutat de Barcelona»; III. VERNET I PONS, Eulàlia «Un passeig pel call de Barcelona amb la Victòria Mora»; IV. LAMPURLANÉS, Isaac «Noves aportacions documentals per a l'estudi de la jueria de Lleida»; V. LLOBET I PORTELLA, Josep Maria «La ubicació dels calls jueus de Cervera»; VI. GUERSON, Alexandra ; WESSELL LIGHTFOOT, Dana «Crises and community: Catalan Jewish women and conversas in Girona, 1391-1420»; VII. BERTHELOT, Martine «Mil fugitius jueus del nazisme detinguts en el Pirineu, província de Girona, 1939-1945. Primeres aproximacions»; VIII. FERRER I COSTA, Joan «*Safiah* de Hayyim Nahman Bialik. Introducció i traducció de l'hebreu»; IX. «Recensions»; X. «Instruccions resumides per als autors»

Historical publications of the other Sections of the Institut d'Estudis Catalans

Publicacions de la resta de l'Institut de temàtica històrica

Books

Llibres

125 anys de les Bases de Manresa (1892-2017) : memòria del programa i miscel·lània sobre la Manresa de fa 125 anys / Francesc Comas Closas, Jordi Rodó Rodà i Jaume de Puig i Oliver (editors) / Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2019. – 208 p. : il.

I. TORRA I PLA, Quim «125 anys de la llavor d'una Catalunya sobirana»; II. JUNYENT I TORRAS, Va-

lentí «El valor d'un símbol»; *III.* ROS I ARAGONÈS, Joandomènec «Pròleg»; *IV.* COMAS CLOSAS, Francesc «Presentació»; *V.* «Programa d'actes de la commemoració dels 125 anys de les Bases de Manresa (24 de març de 2017 - 31 d'octubre de 2018)»; *VI.* PUIGDEMONT CASAMAJÓ, Carles ; FORCADELL I LLUÍS, Carme ; CONESA I PAGÈS, Mercè ; JUNYENT I TORRAS, Valentí ; COMAS CLOSAS, Francesc «Discursos de l'acte inaugural de la commemoració del 125è aniversari de les Bases de Manresa (Saló de Sessions de l'Ajuntament de Manresa, 24 de març de 2017)»; *VII.* SÀIZ I XIQUÉS, Carles «Domènec i Montaner i les Bases de Manresa. A la recerca de la constitució catalana perduda (Sala d'actes de la Plaça de l'Om, Manresa, 18 d'abril de 2017)»; *VIII.* CASASSAS I YMBERT, Jordi «Les Bases de Manresa, del passat al futur: les constitucions en la història (Sala d'actes de l'Institut Lluís de Peguera, 25 de maig de 2017)»; *IX.* FERRER I ALÒS, Llorenç «Oïdium, mildiu i filloxera i els canvis en el conreu de la vinya al Bages (Centre Cultural el Casino, Manresa, 6 de juny de 2017)»; *X.* SANTACREU, Josep Miquel ; SERRA BUSQUETS, Sebastià «25 anys de les Bases de Manresa. Repercussió als Països Catalans (Universitat Catalana d'Estiu, Prada, 22 d'agost de 2017)»; *XI.* COMAS CLOSAS, Francesc «La diada de 2017 i la commemoració dels 125 anys de les Bases (Plaça 11 de Setembre, Manresa, 11 de setembre de 2017)»; *XII.* BURGUEÑO I RIVERO, Jesús «L'organització comarcal catalana a partir de les Bases de Manresa»; *XIII.* FORCADELL I ESTELLER, Xavier «L'organització territorial de Catalunya des d'una perspectiva jurídica. Passat, present i futur»; *XIV.* OLIVERAS I SAMITIER, Josep «El paper de Manresa i el Bages en l'organització territorial de Catalunya»; *XV.* RUBÍ CASALS, Gemma «Quan el Catalanisme es fa gran i esdevé un moviment de masses i de dones (Centre Cultural el Casino, Manresa, 21 de març de 2018)»; *XVI.* BALCELLS I GONZÁLEZ, Albert «Significat de les Bases de Manresa de 1892 de la Unió Catalanista. El primer programa d'autogovern nacional»; *XVII.* ROSSICH I ESTRAGÓ, Albert «Perspectiva de la Renaixença (1859-1877)»; *XVIII.* CASASSAS I YMBERT, Jordi «De les Bases de Manresa a la República»; *XIX.* CRUANYES I TOR, Josep «Les Bases de Manresa avui. Les relacions Catalunya-Espanya»; *XX.* COMAS CLOSAS, Francesc «L'Assemblea de la Unió Catalanista»; *XXI.* COMAS CLOSAS, Francesc «Els manresans de les Bases»; *XXII.* COMAS CLOSAS, Francesc «La pervivència de les Bases a la ciutat (les empremtes de les Bases de Manresa)»; *XXIII.* RODÓ RODÀ, Jordi «Les Bases de Manresa: un referent del Catalanisme»; *XXIV.* OLIVERAS I SAMITIER, Josep «Manresa dins el context català»; *XXV.* COMAS CLOSAS, Francesc «Una ciutat plenament industrial en transformació»; *XXVI.* OLIVERAS I SAMITIER, Josep «La ciutat. L'urbanisme»;

XXVII. RUBÍ CASALS, Gemma «La política a Manresa en temps de les Bases de Manresa»; *XXVIII.* SERRA CARNÉ, Jaume «Les associacions a Manresa entorn de 1900»; *XXIX.* PERRAMON AUGÉ, Montserrat «La lluita pel reconeixement de les associacions obreres»; *XXX.* GALOBART I SOLER, Josep «La restauració de la seu en temps de les Bases de Manresa»; *XXXI.* TORRAS I CASAS, Agnès «La qüestió escolar a final del segle XIX»; *XXXII.* BONVEHÍ I CASTANYER, Jordi «Manresa vista per dos viatgers de final del segle XIX»; *XXXIII.* TORRAS I SERRA, Marc «La premsa a la Manresa de les Bases»; *XXXIV.* CORRAL VILELLA, Josep «Tres ulleres i un paper: estudi del tractament en premsa de la discussió i l'aprovació de les Bases de Manresa de 1892»;

Actes : 4t Congrés Internacional d'Arqueologia i Món Antic : VII Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica : El cristianisme en l'antiguitat tardana, noves perspectives : Tarragona, 21-24 de novembre de 2018 / Edició a cura de Jordi López Vilar. Universitat Rovira i Virgili ; Institut d'Estudis Catalans, Tarragona 2019. - 494 p. : il.

I. «Presentació»; *II.* GURT I ESPARRAGUERA, Josep Maria «Arqueologia del cristianisme en el segle XXI. ¿Qué arqueología?»; *III.* LÓPEZ VILAR, Jordi ; MUÑOZ I MELGAR, Andreu «L'arqueologia cristiana de Tarragona. Balanç dels darrers 25 anys (1993-2018)»; *IV.* PÉREZ MARTÍNEZ, Meritxell «*Loca sanctorum Tarraconis*. Els escenaris de culte als sants en la Tarraco de l'antiguitat tardana (ss. IV al VIII)»; *V.* SALOM GARRETA, Cristòfor «El conjunt eclesiàstic de Tarragona»; *VI.* GODOY FERNÁNDEZ, Cristina ; MUÑOZ I MELGAR, Andreu «La basílica del anfiteatro, el oracional de Verona y el culto a los mártires Fructuoso, Augurio y Eulogio en la Tarragona del siglo VII»; *VII.* REMOLÀ VALLVERDÚ, Josep Anton ; LASHERAS GONZÁLEZ, Ada «*Ad suburbanum Tarraconis*. Del área portuaria al conjunto eclesiástico del Francolí»; *VIII.* JASTRZĘBOWSKA, Elżbietta «La comunità a Tavola in memoria dei morti e martiri nel IV sec.»; *IX.* ARANDA GONZÁLEZ, Raúl ; RUIZ, Julio C. «El fenómeno de la reutilización en la necrópolis paleocristiana de Tarragona: algunos casos concretos y primeras reflexiones»; *X.* SALOM GARRETA, Cristòfor «Nous elements de decoració arquitectònica i mobiliari litúrgic d'època visigòtica a Tarragona»; *XI.* DOMINGO, Javier ; BRAVO, Pilar ; DÍAZ GARCÍA, Moisés ; FABREGAT, Reis ; MENCHON I BES, Joan Josep ; ROIG I PÉREZ, Josep Francesc ; YNGUANZO, Dolores «Nuevos elementos de escultura arquitectónica visigótica hallados en Tarragona»; *XII.* PÉREZ MARTÍNEZ, Meritxell ; REMOLÀ VALLVERDÚ, Josep Anton «Centelles. Una relectura de la sala de la cúpula»; *XIII.* COSTA SOLÉ, Ana ; VIVÓ CODINA, David «Del Paganismo a la cristianización. La transformación de espacios de

culto romano en iglesias en el *ager gerundensis*»; XIV. PRAT, Marc ; COROMINA, Neus ; NOLLA I BRUFAU, Josep Maria «Les necròpolis tardoantiques del nord-est de la *provincia tarraconenses*»; XV. CASTANYER MASOLIVER, Pere ; SANTOS RETOLAZA, Marta ; TREMOLEDA TRILLA, Joaquim ; SALA, Roger ; ORTIZ, Helena ; JULIÀ I BRUGUÉS, Ramon ; RIERA, Santi «El nucli de poblament tardoantic de Santa Margarida en el context del primer cristianisme emporità»; XVI. TREMOLEDA TRILLA, Joaquim ; CASTANYER MASOLIVER, Pere ; SANTOS RETOLAZA, Marta ; NOLLA I BRUFAU, Josep Maria «Un nou pol de centralitat en el cementiri tardoantic de la neàpolis emporitana»; XVII. NOLLA I BRUFAU, Josep Maria ; PALAHÍ GRIMAL, Lluís «El possible cenotafi martirial de la Torre del Fum de Sant Feliu de Guíxols, Girona»; XVIII. GURRI I COSTA, Esther ; RIVAS VALDELVIRA, Maribel «L'antiguitat tardana a *Baetulo*. Estat de la qüestió i noves perspectives a partir de les seves necròpolis»; XIX. TRAVÉ ALLEPUZ, Esther ; NAVARRO SÁEZ, Rosario ; MAURI I MARTÍ, Alfred ; FARRENY I AGRÀS, Montserrat ; FRESNO BERNAL, Pablo del ; SOCORREGUT DOMÈNECH, Josep «De l'església paleocristiana a la sagrera medieval: transformacions estructurals i ordenament intern del jaciment de Santa Margarida (Martorell, Barcelona)»; XX. BELTRAN DE HEREDIA BERCERO, Julia «Arrianos y católicos. Nuevas perspectivas en la investigación arqueológica»; XXI. VICIANO VIVES, Albert «La presencia del arrianismo en la Hispania Romana y Visigoda (siglos IV a VI) a partir de los textos literarios: el caso de *Barcino*»; XXII. COLL I MONTEAGUDO, Ramon ; PREVOSTI I MONCLÚS, Marta ; BAGÀ PASCUAL, Jordi «Pervivència dels enterraments de perinatals en àmbit domèstic en el territori de *Barcino*: l'edifici octogonal de can ferrerons (premià de Mar, Barcelona)»; XXIII. FERRAN I GÓMEZ, Domènec ; GARCIA LLINARES, M. Gemma ; MORO I GARCÍA, Antonio ; TUSET I BERTRAN, Francesc «La seu episcopal d'Egara. Arquitectura, litúrgia i art»; XXIV. SANCHE I PLANAS, Marta ; SALES I CARBONELL, Jordina ; ALEGRÍA TEJEDOR, Walter «Santa Cecília de els Altimiris (Sant Esteve de la Sarga, Lleida): un monasterio de Montaña entre la antigüedad tardía y la temprana edad media»; XXV. COLL PLA, Sergio ; PUCHE I FONTANILLES, Josep M. ; SOLÀ MORALES, Pau de ; TOLDRÀ, Josep M. «Pervivència de la tardoantiguitat en l'arquitectura de la Vall d'Aran»; XXVI. CEPEDA-OCAMPO, Juan José «Dos iglesias tardoantiguas en el norte de Hispania: San Martín de Finaga (Bizkaia) y Buradón (Álava)»; XXVII. ALFARO, Egoitz ; LOZA URIARTE, Miguel ; NISO LORENZO, Javier «Dos tumbas de privilegio en la basílica funeraria y bautismal del siglo VI de San Martín de Dulantzi (Álava)»; XXVIII. ÁLVARO RUEDA, Karen ; TRAVÉ ALLEPUZ, Esther ; LÓPEZ

PÉREZ, M. Dolores «Estructuras de hábitat y de culto en el yacimiento de Revenga (Burgos): elementos arqueológicos para el análisis de los procesos de cristianización del territorio»; XXIX. RIBERA I LACOMBA, Albert Vicent ; ESCRIVÀ CHOVER, Isabel «De la *Valentia* romana a la *Valentia* episcopal. Perduració, adaptació, reutilització, evolució i modulació en el projecte urbà del grup episcopal i el seu entorn»; XXX. TENDERO PORRAS, Mercedes ; LORENZO DE SAN ROMÁN, Roberto «*Ilici*: de la pervivència tardoromana a la conquesta bizantina (segles IV-VI). Problemes i apunts des del registre arqueològic»; XXXI. LORENZO DE SAN ROMÁN, Roberto «La basílica d'*Ilici* (l'Alcúdia d'Elx). Sobre les proporcions de la planta i les tres inscripcions gregues»; XXXII. BAR-MAGEN, Alexander «La identificación de la sinagoga de *Ilici*. Replanteando un urbanismo paleocristiano peninsular desde la arqueología judía»; XXXIII. POVEDA NAVARRO, Antonio Manuel «Instrumentos eucarísticos de la iglesia del *castrum* bizantino de *Elo* (el Monastil, Elda)»; XXXIV. CEBRIÁN FERNÁNDEZ, Rosario ; HORTELANO UCEDA, Ignacio «Topografía cristiana urbana de *Segobriga* (Cabeza de griego, Saelices). El material decorativo de época visigoda hallado en la puerta occidental»; XXXV. RIERA RULLAN, Mateu ; CAU ONTIVEROS, Miguel Ángel ; SALAS BURGUERA, Magdalena «Noves dades sobre la cronologia dels baptisteris i del sector sud de Son Peretó (Mallorca - Illes Balears)»; XXXVI. SALES I CARBONELL, Jordina ; CONTRERAS RODRIGO, Fernando ; MACÍAS FERNÁNDEZ, Ismael «Entre *Iamona* y *Magona*: últimas excavaciones y novedades interpretativas en el enclave cristiano de *Sanisera* (Sanitja, Menorca)»; XXXVII. FREÁN CAMPO, Aitor «La arrianización del reino suevo: alcance y consecuencias»; XXXVIII. MURILLO SÁNCHEZ, Marina «Diplomacia episcopal ante las invasiones bárbaras: una posible interpretación a la actuación obispal en el saqueo visigodo de Astorga (457)»; XXXIX. HERAS MORA, Francisco Javier «La *domus* de la "Puerta de la villa" y los primeros cristianos de Mérida. Avance a su investigación»; XL. CARNEIRO, André «Território, poder e controlo. A dinâmica da igreja e dos seus agentes nas actividades económicas da *Lusitania* durante a antiguidade tardia»; XLI. LOPES, Virgílio «Mértola e o seu território na antiguidade tardia»; XLII. VAZ PINTO, Inês ; PATRÍCIA MAGALHÃES, Ana ; BRUM, Patrícia ; SANTOS, Filipa «Problemática em torno da basílica de Tróia»; XLIII. SALINERO SÁNCHEZ, Irene «Cristianismo y necrópolis en la región norte del actual territorio malacitano. Interpretaciones: materiales, simbólicas y estratégicas»; XLIV. RUIZ-BUENO, Manuel D. «El impacto del cristianismo en el espacio intramuros de la *Corduba* tardoantigua: su esquivia detección arqueológica»; XLV. FERNÁNDEZ SUTILO, Lucía ; CAMPOS

CARRASCO, Juan Manuel «Nacimiento y difusión del cristianismo en las costas onubenses y *territorium*. Reacciones rituales a través de las *Cetariae* del eucaliptal y la viña»; XLVI. PIO DI COSMO, Antonio «Un volto residuale del Cristo: il “Mago”. Una formula di successo anche nella provincia ispanica»; XLVII. SFAMENI, Carla «Sculpture mitologiche nelle residenze tardoantiche tra pagani e cristiani: la documentazione dell'*Hispania* nel contesto mediterraneo»; XLVIII. CLAVERÍA NADAL, Montserrat «La representación del/la difunto/a en los sarcófagos de la provincia tarraconense de los siglos III al V»; XLIX. VIEIRA, Frederico «Iconografía y funcionalidad de las placas cerámicas decoradas de cronología tardía procedentes de Portugal»; L. ROMÁN PUNZÓN, Julio Miguel ; RUIZ CECILIA, José Ildefonso «Placas decoradas tardoantiguas surpeninsulares. Consideraciones a partir de hallazgos estratificados»; LI. VIZCAÍNO SÁNCHEZ, Jaime ; NOGUERA CELDRÁN, José Miguel ; MADRID BALANZA, María José «Del motivo a la imagen. Novedades en la iconografía cristiana en *terra sigillata* africana D en época bizantina (Cerro del Molinete, Cartagena)»; LII. POVEDA NAVARRO, Antonio Manuel ; FUENTES SÁNCHEZ, José Luis «Lauda musiva sepulcral de *Oretum* (Granátula de Calatrava, Ciudad Real) y su contexto paleocristiano»; LIII. «Resums»

BOVER I FONT, August. **Josep Roca-Pons : semblança biogràfica / Conferència pronunciada davant del Ple per August Bover i Font el dia 13 de juny de 2019.** Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2019. – 29 p.

GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep. **Alexandre Galí i Coll : semblança biogràfica / Conferència pronunciada davant del Ple per Josep González-Agàpito el dia 14 de març de 2019.** Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2019. – 18 p.

GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. **Fons de la catedral de Girona.** Institut d'Estudis Catalans ; Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona 2019. – 203 p. : il. [Col·lecció: Inventaris dels fons musicals de Catalunya ; 10]

Jordi Carbonell i de Ballester : sessió en memòria : Sala Prat de la Riba, 4 d'octubre de 2017. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2019. – 116 p.

I. «Homenatge a Jordi Carbonell i de Ballester»; II. CABRÉ I CASTELLVÍ, M. Teresa «Presentació»; III. MARTÍ I CASTELL, Joan «Jordi Carbonell i l'Institut d'Estudis Catalans»; IV. ARGENTER I GIRALT, Joan Albert «Les costures del Règim: Jordi Carbonell a la Universitat Autònoma de Barcelona»; V. BOVER I FONT, August «Jordi Carbonell: Sardenya al cor»; VI. ROSSICH I ESTRAGÓ, Albert «Jordi Carbonell, estudiós de la literatura catalana»; VII. MASSOT I

MUNTANER, Josep «Jordi Carbonell i *Serra d'Or*»; VIII. CARBONELL, Oriol «Història d'una fidelitat»; IX. CAROD-ROVIRA, Josep-Lluís «Jordi Carbonell, compromís nacional, país i llengua»; X. FERRANDO I FRANCÈS, Antoni «Jordi Carbonell, historiador de la llengua catalana»; XI. VILALLONGA I VIVES, Mariàngela «Lectura poètica de Jordi Carbonell»; XII. ROS I ARAGONÈS, Joandomènec «Cloenda»

Laietània interior : marques i terrisseries d'àmfores al Vallès Occidental i Oriental / Edició a cura de Cèsar Carreras, Joaquim Folch i Josep Guitart. Institut d'Estudis Catalans ; Institut Català d'Arqueologia Clàssica ; Union Académique Internationale, Barcelona 2019. – 255 p. : il.

I. «Agraïments»; II. BERNI MILLET, Piero «Pròleg»; III. OLLER GUZMÁN, Joan «Hàbitat rural i producció vitivinícola al Vallès en època antiga (segles I aC - I dC)»; IV. FLORENSA PUCHOL, Francesc ; PIERA, Joan ; RAMOS, Jordi «L'assentament rural Baix-imperial de Camps de can Colomer (Terrassa)»; V. FOLCH SOLER, Joaquim «Can Feu (Sant Quirze del Vallès): un *fundus* productor de vi i d'àmfores»; VI. TAULERIA, Marta «Centres de producció de Caldes de Montbui i el seu entorn»; VII. GUÀRDIA, Marc ; SINNER, Alejandro G. ; CARRERAS MONTFORT, Cèsar «Cercant els límits del territori de *Lauro*»; VIII. MARTÍNEZ FERRERAS, Verònica «Caracterització arqueomètrica de les àmfores vinàries de la laietània interior»; IX. CARRERAS MONTFORT, Cèsar «Catàleg de marques d'àmfora, tègula, *dolia* i *signacula* del Vallès Occidental i Oriental»; X. SOTO, Pau de «El transport romà a través del Vallès»; XI. OLESTI I VILA, Oriol ; CARRERAS MONTFORT, Cèsar «*Gentes* i *fundi* al Vallès en època romana: un estat de la qüestió»; XII. «Bibliografia»; XIII. «Índex alfabètic de marques»; XIV. «Índex alfabètic invers de marques»; XV. «Índex de figures»

Pere Verdaguer : sessió en memòria : Sala Prat de la Riba, 8 de març de 2018. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2019. – 54 p.

I. «Homenatge a Pere Verdaguer»; II. ROS I ARAGONÈS, Joandomènec «Presentació»; III. VENY I CLAR, Joan «Pere Verdaguer i l'Institut d'Estudis Catalans»; IV. BOVER I FONT, August «Pere Verdaguer, la innovació narrativa»; V. PEYTAVÍ DEIXONA, Joan «Pere Verdaguer i el dialecte septentrional»; VI. BAYLAC FERRER, Alà «Pere Verdaguer i els estudis catalans a la universitat»; VII. VALLS ROBINSON, Miquela «Pere Verdaguer i l'ensenyament del català»; VIII. GALOFRÉ OLSINA, Maria «Pere Verdaguer, records d'infantesa i de l'exili»; IX. MIR I PARACHE, Jordi «Pere Verdaguer, una flama de la llengua a la Catalunya del Nord»; X. CABRÉ I CASTELLVÍ, M. Teresa «Cloenda»

ROMANÍ SALA, Núria. *Carrers i serveis viaris a les ciutats romanes del Conventus Tarraconensis (s. II aC - VI dC). L'edició d'aquesta obra ha estat a cura de Josep Guitart i Duran*. Institut d'Estudis Catalans. Publicacions vinculades ; Universitat Autònoma de Barcelona ; Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Barcelona 2019. – 401 p. : il. + 1 CD-ROM

SANTANACH I PRAT, Pere. *Josep Maria Fontboté i Musolas : semblança biogràfica / Conferència pronunciada davant del Ple per Pere Santanach i Prat el dia 8 de novembre de 2018*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2019. – 38 p.

SERRA I PUIG, Eva. *Història i política en el passat i en el present : Onze de Setembre, discurs commemoratiu 2016*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2019. – 24 p. : il.

VALLÈS, Eduard. *Picasso i la cultura catalana : notes artístiques, humanes i literàries : discurs llegit en la sessió inaugural del curs 2019-2020*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2019. – 72 p. : il.

VILARDELL I TARRÉS, Miquel. *Josep Egozcue Cuixart : semblança biogràfica / Conferència pronunciada davant el Ple per Miquel Vilardell i Tarrés el dia 21 de novembre de 2019*. Institut d'Estudis Catalans ; Barcelona 2019. – 16 p.

Journals
Revistes

Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació. Volum 33 (gener-juny 2019). Institut d'Estudis Catalans. Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Barcelona 2019. – 242 p. : il.

I. VILAFRANCA I MANGUÁN, Isabel ; COLLELLDEMONT PUJADAS, Eulàlia «Presentació. La recepció pedagògica de la cultura europea. El llegat en la construcció d'Europa des de la Gran Guerra»; II. DOMÈNECH I DOMÈNECH, Salvador «La gran lliçó activa del mestre Enric Gibert i Camins»; III. COLLELLDEMONT PUJADAS, Eulàlia ; VILAFRANCA I MANGUÁN, Isabel «Viatges mentals a Europa des de l'escola: Europa a través de les plaques de projecció»; IV. ARADA ACEBES, Raquel de la ; SÁNCHEZ MARGALEF, Ferran ; VILANOU I TORRANO, Conrad «Rússia, entre la tradició ortodoxa i la Revolució soviètica»; V. ESTERUELAS I TEIXIDÓ, Albert ; GARCÍA I FARRERO, Jordi «Maig del 68 i la incidència en els discursos pedagògics pobres»; VI. ESTEBAN, Francisco ; PLANELLA I RIBERA, Jordi «La universitat i els viatges (que potser cal fer)»; VII. BOLAÑO AMIGO, María Eugenia «Cinema, República e Escola en Galiza. Cando os nenos observaban»; VIII. QUIRO-

GA UCEDA, Patricia «Génesis, difusión y traducción de la pedagogía Waldorf de Rudolf Steiner»; IX. «Informació sobre els autors dels articles»; X. «Normes de presentació d'originals per a l'edició»

Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació. Volum 34 (juliol-desembre 2019). Institut d'Estudis Catalans. Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Barcelona 2019. – 214 p. : il.

I. PAYÀ RICO, Andrés ; VALERO GÓMEZ, Sergio «Presentació. Les pedagogies als marges del segle XX»; II. D'ASCENZO, Mirella «Il Fronte interno. Cura dell'infanzia ed educazione durante la Grande Guerra a Bologna (Italia)»; III. MYERS, Kevin ; ROBERTS, Siân «Expulsion, emotion and refugee children: forced European migration and refugee pedagogy (1912-1947)»; IV. BOSCH, Aurora «La educación como campo de batalla: la desegregación escolar en Estados Unidos (1954-1980)»; V. BERGAMASCHI, Maria Aparecida ; SCHNEIDER MEDEIROS, Juliana «Política educacional para os povos indígenas no sul do Brasil: an implementação de escolas para os Kaingang (1910-1967)»; VI. QUIROGA UCEDA, Patricia ; SÁNCHEZ SERRANO, Silvia «La educación lenta en perspectiva histórica: conceptualización, desarrollo y concreción en las iniciativas de Madre de día Waldorf en España»; VII. TORRENT I FONT, Albert ; FEU I GELIS, Jordi «Les escoles en lluita els anys setanta a Barcelona: la renovació pedagògica amb perspectiva de classe»; VIII. FULLANA I PUIGSERVER, Pere «Els Boys-Scouts a Espanya (1913-1915): desconfiances i divisions a l'episcopat espanyol»; IX. «Informació sobre els autors dels articles»; XII. «Normes de presentació d'originals per a l'edició»

Revista de dret històric català. Volum 18 (2018). Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Barcelona 2019. – 245 p.

I. SERNA VALLEJO, Margarita «La monarquía hispánica en la encrucijada de las dos tradiciones marítimas de origen medieval: la Mediterránea y la Atlántica»; II. SERRANO DAURA, Josep «Una aproximación a la Corona de Aragón en Fernando el Católico»; III. BARÓ QUERALT, Xavier «Algunes reflexions sobre l'ús de la llengua a la Catalunya barroca i la superació del concepte de *decadència*»; IV. MOLAS I RIBALTA, Pere «El govern dels gremis de Barcelona al segle XVIII»; V. MARTÍ FRAGA, Eduard «Una junta “perniciosa y maliciosa”. La supressió de la conferència dels comuns»; VI. VALLÈS MUÑO, Daniel «La corrupció local durant la dictadura de Primo de Rivera i la resposta del Parlament de Catalunya. El cas de l'Hospitalet de Llobregat»; VII. «Notícia»; VIII. «Nota»; IX. «Recensions»